

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Nummotheca Principum Austriae

ex gazis Aulae Caesareae potissimum instructa, & aliunde aucta, quae a prima aetate, qua in Austria cusa fuit moneta Sub Babenbergicae Stirpis Marchionibus, Ad Usque Habsburgicae Gentis Principes, Lineae Hispano-Austriacae, Huiusque Masculum Ultimum Carolum II. Regem Hispan.

Complectitur tabulas aeri incisas num. XLI

Herrgott, Marquart

Friburgi Brisgoviae, 1753

[Text]

[urn:nbn:de:bsz:31-241482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-241482)

Tab. IX.

XXXI.

IMP: *erator* CAESAR. FERDINAN: *dux* I: AV *gustus*. Protome FERDINANDI in toga, cum collari crispato, patagio pelli- ceo & torque aurei velleris, ca- pite caliptra obtecto, & ad læ- vam converso.

Postica eadem cum numero IX. Ex titulo partis adversæ vi- detur hic nummus, patris filii- que MAXIMILIANI II. imagines referens, post FERDINANDI I. mortem signatus; quippe qui in aliis, vivo eo percussis, infuetus est, ut ex dictis intelligitur. *M. Imp. au. pond. 6. duc.*

XXXII.

FER. *dinandus* D. *ei* G. *ratia* EL. *ectus* RO. *manorum* IM. *pera-* tor s. *emper* AV. *gustus* GE. *rmania* HV. *ngaria* BO. *hemie* R. *ex* 1563. Protome Cæsaris FERDINANDI armata, cum insigni aurei vel- leris, capite nudo, ad lævam converso.

MAXIMILIAN. *us* D. *ei* G. *ra-* tia RO. *manorum* HVN. *garia* BO. *hemie* REX. 1563. Effigies am- borum coniugum iunctæ, fere ut num. IX. aut præcedenti.

Annus, quo hic nummus signatus fuit, utrique lateri ad- scriptus, ipsissimus est, quo MAXIMILIANUS Posonii, præ- sente Cæsare, patre suo, atque uxore eius MARIA, (a) quæ postridie inaugurata fuit, Rex Hungariæ cononari meruit; unde coniecturæ non vanæ locus, nummum ea occasione prodiisse.

Tituli illi *Divæ* & *Divus*, in nummis MAXIMILIANI sæ- pius frequentati, hoc loco omif-

(a) Vid. descript. coronat. Hung. hic su- pra laudar. Sect. 49. seqq.

si sunt. Hinc denuo conii-ci-MAXIMI- mus, illum iussu & auctoritate LIANUS II. IMP. Regis, reliquos autem, dictis titulis insignitos, honoribus Au- gustorum ab aliis oblatos.

Notandum pariter, nullam de coniuge MARIA in epigraphe mentionem fieri, tametsi eius effigies in nummo una expressa sit, quod, an incuria, an studio, factum sit? alii discernant.

Similem typum recenset BA- NAGIA in suo catalogo M. S. nummophylacii Vindobonensis Cæsarei, quem inter nummos primæ magnitudinis collocat; sed hunc ego in gazis aulæ haud amplius inveni. *M. BUOL. au. pond. 8. duc. 8 ap. D. de Ro- SENTHAL. in ar.*

XXXIII.

FERDINAN. *dux* I. AV. *gustus* IMP. *erator* CAESAR. Effigies Cæsaris fere ut num. XXXI. ex- cepta magnitudine.

MARIA. MAXIMIL. *ianus* REG. *es* BOHE. *mie* CONIUG. *es*. Effigies amborum ut num. XI.

Nummus hic restitutus est, &, ut ex forma litterarum, in epigraphe contentarum, colli- gitur, factaque collatione cum aliis eius generis typis, a decan- tato illo Iudæo Pragensi fabre- factus: de quo in Parte I. hu- ius nummothecæ passim. Sup- posititiorum eiusmodi numisma- tum catalogum dedit Cl. KOEH- LERUS (b), ubi tamen hicce b haud recensetur; unde de eius raritate coniiicias.

Porro Iudæus ille præ oculis habuisse videtur nummos, nu- mero antecedenti, & num. XXXI. qui

(b) MBL. P. IV. p. 138.

MAXIMI-
LIANUS
II. IMP.

qui singuli maximam inter se similitudinem gerunt, productos, quorum proinde formam effigiatam, maiori modulo expressit. *M. Imp. ar. pond. 1. unc.*

XXXIV.

Quatuor protomæ iunctæ, sinistrorsum conversæ: quarum prima CAROLI V. Imperatoris est, qui armatus, paludamento cinctus, & ordinis aurei velleris tessera ornatus, cum capite laureato sistitur, impressa supra humerum dextrum aquila bicipiti. Secundo loco PHILIPPUS II. Hispaniarum, & tertio MAXIMILIANUS itidem eius nominis II. Bohemiæ, Reges, eodem quo CAROLUS V. habitu, omiſſa tamen aquila, exhibentur, & in capitibus coronas gestant radiatas, ac circa collum collaria crispata. Quarta denique MARIÆ effigies, solito habitu. Adduntur in peripheria tituli, ordine perverso hunc in modum dispositi: MAXIMILIANVS. BOHE. mie REX. MARIA. CAROLI. V. FIL. ia CAROLVS. V. ROM. anorum IMP. erator PHILIPPVS. II. HISP. ania REX.

Numisma hoc LUCKIUS durantibus comitiis Augustanis anno 1548. percussum fuisse asserit: sed nugas terit. Eo namque tempore MAXIMILIANUS & PHILIPPUS, hic CAROLI filius, nepos ex fratre alter, annum ætatis primum & vicesimum vixdum ingressi erant; qui igitur insigniter adeo barbati comparent? Ad hæc *Regius* Hispaniarum titulus PHILIPPO ante annum 1556. haud competeat. Quare nummum ante abdic-

tionem CAROLI haud prodiisse ^{Tab. IX.} pro certo tenendum. LUCKIUS pag. 131.

XXXV.

Eadem quatuor imagines iunctæ, ut in antecedente typo, sed elegantiori hic utique forma & maiori arte expressæ. Figura typi ex integro rotunda non est, sed non nihil oblonga; & quamquam inscriptio in hoc numismate desit, tamen ipsæ effigies Augustorum nomina produnt, eorumque titulos quasi eloquuntur. Reliqua de hoc typo exposita habes in notis ad numerum præcedentem. *M. Imp. ar. pond. 2½. unc.*

XXXVI.

CAR. olus V. IMP. erator FERD. inandus RO. manorum R. ex MAXIMIL. ianus REX. Effigies trium virorum, in epigraphe mox citata, nominatorum, ex quibus duo priores tessera ordinis aurei velleris conspicui, medius caliptra opertus: omnes vero togis pallisque induti sunt.

Subiunxit hunc nummum LUCKIUS e vestigio alteri, a nobis num. xxxiv. descripto, nulla tamen de eo mentione facta. Sed cum huc non pertinere ex eo intelligitur; quod imago illa media haudquaquam MAXIMILIANUM II. sed eius nominis I. referat; ut nummum hunc cum iis, quos parte I. huius nummotheçæ dedimus, contendere volenti, patebit. Porro FERDINANDI icon, tertio exhibita loco, teneriori sane specie sistitur, quam ut ætati illi, qua Romanorum Rex electus & coronatus fuit, conveniat; uti denuo

Tab. IX. denuo ex nummo, supra tab. II. num. XVII. æri inciso, manifestum fit. Quæ cum singula ita se habeant: aperte consequitur, ut tituli, seu epigraphæ nummi, turbato ordine insculpta sit; cum MAXIMILIANI primum, ut medium & honoratiorem locum tenentis, deinde CAROLI V. & denique FERDINANDI nomen scribendum fuisset. Itaque nummum ab imperito quodam confectum, aut ad illud exemplum, quod inter FERDINANDI I. nummos num. XXXVII. dedimus, effectum, additaque, sed perperam, epigraphæ, quæ ibi desideratur, renovatum, atque restitutum fuisse iudicamus. LUCIUS p. 131.

XXXVII.

Pars anterior eodem profus typo exarata est, quam in nummo FERDINANDI I. Romanorum Regis anno 1541. num. XXVIII. inter *Ferdinandeos* vidimus, descripsimusque.

Aversa autem hanc in ambitu epigraphen offert: MAXIMILIANVS. II. D. ei G. ratia EL. ectus RO. manorum IMP. erator SEMPER. AV. gustus GER. manie HVN. garia BO. hemie EC. (et cetera) REX. Aquila *Imperialis* biceps cum nimbis, interposita capitibus corona. In pectore gerit clypeum quadripartitum, aurei velleris torque cinctum. Prior eius area quatuor transversas *Hungariae* tæneas, altera leonem *Bohemicum*, tertia iterum bipartita: prima fasciam *Austriae*, altera *Burgundiae* palos, quarta vero quadripartita: *Castellanas* & *Legionenses* tesseras re-

TOM. II. P. II.

petitas exhibet. Ad latera colli inscripta est æra 1565.

MAXIMILIANVS II. IMP.

SUCCESSERAT nimirum MAXIMILIANUS FERDINANDO patri in Imperio anno 1564. cumque sub initium anni insecuti 1565. typi nummarii vel parati, vel exacti nondum erant, typum, quo pater anno 1541. usus est, pro adversa, in qua FERDINANDUS ex persona Regis Romanorum equo vectus comparet, Cæsar assumere non dubitavit. Habita quidem fuit antica illa, regnante FERDINANDO, pro mne-monico: sed iuncta postmodum postica, MAXIMILIANI Cæsaris titulis & insignibus conspicua, nummus usui communi relictus esse videtur. *M. S. B. ar. pond. I. unc. & semis.*

NUMMI UNCIALES.

XXXVIII.

MAX. imilianus II. D. ei G. ratia E. lectus RO. manorum IMP. perator S. emper AV. gustus GE. r. manie HVN. garia BO. hemie REX. Protome Cæsaris, cataphracta muniti, gladio bellatore præcincti, & torque aurei velleris, omisso vellere, ornati: dextra sceptrum tenentis, sinistra non comparente: capite corona Imperiali tecto & ad lævam converso: cum promissa barba.

In aversa sequuntur reliqui tituli hunc in modum: ARCHID. ux AVSTRIÆ DVX. BVRG. undia MAR. chio MO. ravia 1572. Aquila biceps *Imperialis* coronata, cum nimbis in capitibus. Pectori impositum scutum quadripartitum, corona aperta tectum. Prima eius & quarta area tæ-

I

nias

MAXIMILIANUS II. IMP.

nias transversas *Hungaricas*, secunda & tertia *Bohemicum* leonem continet. Medio clypeo incumbit parmula, fascia *Austriaca* exarata.

Ex tæniis *Hungaricis* primo loco positis, secundum dicta supra in FERDINANDO num. XLIX. pag. 27. arguitur: nummum hunc in Hungaria fuisse percussum. MELLE. p. 75.

XXXIX.

MAXIMILIA. nus II. D. ei G. r. a. t. i. a. EL. ectus ROM. anorum IM. perator s. emper AV. gustus GER. mania HVN. garie. Effigies Cæsaris ut num. præcedenti: nisi quod hic, dextra exerta, gladium bellatorem teneat.

In averfa continuantur tituli: BOHEMIA EC. (et cetera) REX. ARCHID. ux AVST. rie MAR. chio MO. ravia 1573. Aquila nil differt ab ea, quam in nummo antecedenti vidimus. At in scuto prima & quarta area *Bohemicum* leonem, secunda & tertia tæniis *Hungaricas* continent. Parmula media bipartita, *Austria* & *Burgundia* insignia spectanda præbet.

Hunc nummum in Bohemia signatum fuisse tam ex leone, primum locum occupante, quam eo, qui in anteriori nummi parte margini impressus est, non obscure intelligitur. Id. p. 78.

XL.

MAXIMILI. anus II. D. ei G. r. a. t. i. a. EL. ectus RO. manorum IM. perator s. emper AV. gustus GER. manie HVN. garie BO. hemie REX. Effigies MAXIMILIANI iterum assimilatur illi, quam in proxi-

me antecedentibus duobus nummis consideravimus. Tab. IX.

ARCHIDVX. AVS. trie DVX. BVRG. undie MAR. chio MORAVIA 1576. Aquila pariter ut in nummo antecedenti, sed loco coronæ, supra imminet imago B. V. MARIE, regni Hungariæ Patronæ: ad latera cernitur K. & B. cuius, uti & scuti, pectori impositi, explanationem, alibi iam sæpius dedimus.

Similem typum anno antecedenti cufum, confectis iam tabulis nostris reperimus. De *Electi Romanorum Imperatoris* titulo diximus supra in FERDINANDO ad num. XXVI. MELL. p. 80.

XLI.

MAXIMILI. anus II. ROM. anorum I mperator s emper AV. gustus. Protome Imperatoris armata, cum paludamento veterum ad instar, nec non tessera aurei velletis & collari crispato, capite corona laurea obtecto, & dextrorsum collocato, accisis crinibus.

In averfa aquila globo cancellato insistent, adiecta in ambitu epigraphe: DOMINVS. PROVIDEBIT. interposita ara Christi 1570.

Suetum hic denuo MAXIMILIANI symbolum offertur, sed variante nonnihil typo ab eo, quem num. XXI. produximus: ubi & hic ipse, ut qui inter usuales nummos haud quaquam accensendus est, collocandus fuerat.

Ex adiecta nota chronologica nihil admodum discimus: nisi forte exinde coniciendum sit, nummum eo anno cufum fuisse,

Tab. IX. fuisse, ut illo Imperator in comitiis Spirensibus, quæ ipse præsentia sua dignatus est, uteretur (a), bene merentes remuneraturus. *M. Imp. au. pond. 3. duc. M. S. B. ar. pond. 2. dr.*

MONETÆ.

XLII.

MAXI. milianus II. D: ei G. r. a. t. i. a R. omanorum IM. perator s. emper AV. gustus G. ermania H. ungaria BO. hemia &c. REX. Effigies Imperatoris armati, gladio præcincti, ac dextra sceptrum, sin. globum Imperii crucigerum, cui valor monetæ inscriptus, tenentis, capite coronato, & ad lævam converso. In inferiori margine leo conspicitur *Bohemicus*.

In postica continuatio titulorum extat cum nota chronologica: ARCHIDVX. AVS. tria DVX. BVR. gundia M. archio M. o. ravia 1566. Aquila Imperii biceps coronata, cuius pectori impressus clypeus quadripartitus, repetita *Bohemia & Hungaria* insignia exhibens. In medio parvula *Bohemica* denuo repetitur.

Ex leone *Bohemico*, toties repetito, huius nummi origo facile colligitur. *M. Imp. ar.*

XLIII.

MAXIM. ilianus II. D. ei G. r. a. t. i. a R. omanorum IM. perator s. emper A. ugustus G. ermania H. ungaria B. ohemia REX. Leo *Bohemicus*. In inferiori margine numerus, valorem monetæ indicans, exprimitur.

In postica, repetitis titulis: ARCHD.VX. (littera I omiffa) AVS tria DVX. B. urgundia MARCHIO M. oravia, aquila Imperii

TOM. II. P. II.

(*) SCHARD, Epit. rer. gestar. sub MAXI-

biceps exhibetur, pectore gerens scutum, *Austriæ* fascia, & *Burgundia* baltheis inscriptum. *M. Imp. ar. 1. gross.*

XLIV.

Antica huius calculi pars aquilam *Silesiacam*, postica litteras capitales nominis MAXIMILIANI, & MARIE coniugis eius, implicatas, & corona clausa obtectas, exhibet: subscripta nota temporis 1571. Epigraphe Germanica utriusque partis latine reddita sic sonat: *calculus actoris summarum Camera in Principatu Silesia.*

Sub hac Camera illam intelligi, quam FERDINANDUS I. anno 1558. Uratislaviæ instituit, docet DEWERDECKIUS MOX citandus, simulque alios eiusmodi nummos calcularios producit, quos sæpe laudato D. a ROSENTHAL unacum ceteris, quos magno numero possidet, divulgandos relinquimus. DEWERDECKIUS *Siles. numism. p. 112. & 136.*

XLV.

Moneta isthæc minimi moduli exhibet litteram initialem nominis MAXIMILIANI, mediam inter notam chronologicam 1565. imposita corona Cæsarea clausa, inter duas stellas, ornatus gratia appositas.

Id genus obulos, vulgo *Hel-ler* dictos, iussu Bohemiæ Regum passim ante MAXIMILIANUM cufos fuisse, tradit laudatus DEWERDECKIUS ad hunc nummum. Sed quoniam D. a ROSENTHAL similem tenet anno 1575. signatum, adhuc sub iudice lis est: an eiusmodi typi sint *Silesiaci*, an vero *Bohemici*? *Idem l. 4. p. 125. tab. 1. n. 9. p. 112.*

I 2

FER-

MIL, II, tom. IV. p. 1570.

FERDI-
NANDUS,
dictus
TYRO-
LENSIS.

FERDINANDUS

dictus TYROLENSIS.

Tab. X.

BREVIARIUM VITÆ EX NUMMIS.

Tab.
X. seqq.

FERDINANDUS dictus *Tyrolensis* FERDINANDI I. Imp. filius hanc lucem die XIV. Junii anno 1529. Lincii primo aspexit. Hic animi corporisque robore præstans, octavum supra decimum ætatis annum nondum egressus, sub CAROLO V. Imp. militem Bohemicum, felici ad *Mülbergam* proelio, in aciem eduxit.

Secundum hæc anno 1556. regni Bohemiæ administrator constitutus, nonnullas in Hungaria adversus Christiani nominis hostes expeditiones suscipiens, aliquot de iis laureas retulit (2. 4.).

At cum pro anno 1595. summus Christiani exercitus Imperator designatus (6.) esset, morbo præpeditus, eam expeditionem aliis reliquit; die XXIV. Ianuarii eodem anno Oeniponti extinctus.

Pro symbolo IONAM Prophetam, e ventre cæti emergentem, pingi curavit, adiecto lemmate: VINCIT POTENTIA FATI (1-5.), quo Divinæ providentiæ, omnia regentis & disponentis, vim atque efficaciam adsignificare voluit (1.).

Nummi eius unciales & monetæ insignia Comitatus *Tyrolis* (7. 8. 11. - 13.), nec non Landgraviatus *Alsatia* & Comitatus *Pherretensis* (9. 10. 17.), cum primis, atque honoratoriis plerumque loco præferunt; quippe quas provincias anno 1564. a MAXIMILIANO fratre Imperatore obtinuit. Singularis ex hoc nummorum genere est, qui aquilam bicipitem coronatam præfert. (6.)

Uxores duas duxit. Prima PHILIPPINA WELSERIA, ex Patritia Augustanorum familia orta, virtute non minus, quam corporis venustate (18. 19.) adeo excelluit, ut eam Princeps, cum aliter non posset, clam patre, sibi sociandam curaverit. Ex hoc impari quidem, sed legitimo tamen matrimonio, duos sustulit filios, de quibus paullo inferius.

Altera ANNA CATHARINA *Gonzaga*, GUILIELMI Mantuæ Ducis filia, anno 1582. die XIV. Maii nupta, eidem quinque liberos, sed quorum tres in tenera ætate obierunt, peperit. Ex adultis natu maior ANNA, MATHIÆ Imp. uxor obtigit, de qua suo loco. Altera ANNA CATHARINA Monasterium famularum, vulgo *Servitarum* B. V. MARIÆ dictum, ingressa est, a matre, quæ marito ad annum usque 1620. superstes, & ipsa religiosum ibi institutum amplexa fuit, facta vidua Oeniponti fundatum, (20.) nullis, quoad sciamus, nummis honorata. KHEVENHILLER. KOEHLER. *m. b. l. P. v. p. 161. alii.*

NUM-